

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Prince of Songkla University) เป็นสถาบันอุดมศึกษา แห่งแรกของภาคใต้ มีเจตจำนงตั้งแต่เริ่มดำเนินการในการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาและเป็นฐานทางวิชาการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ (กองแผนงาน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2546: 1) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีลักษณะพิเศษซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีเจตนารมณ์มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งที่จะให้เป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต มีการกระจายคณะวิชาไปตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ โดยมุ่งที่จะให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางวิชาการระดับสูง เพื่อตอบสนองการพัฒนาภาคใต้ และเพื่อให้เป็นสถาบันที่สามารถรับใช้ชุมชนได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547: 8, 11) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้กำหนดเป้าประสงค์ในการผลิตบัณฑิตในช่วงปี พ.ศ. 2546-2549 ดังนี้คือ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถทางวิชาการ รู้จักการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรม ทักษะชีวิต ดำเนินการและสามารถประกอบอาชีพพื้นฐานความเป็นไทย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และในมาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543: 24-25)

หลักสูตรซึ่งเป็นแม่บทของการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญและจะต้องมีการประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ตลอดจนความเป็นโลกาภิวัตน์ และระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้กำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรทุกๆ 5 ปี แต่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ยังไม่เคยทำการวิจัยประเมินหลักสูตรมาก่อน

การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่าหลักสูตรดำเนินการ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ตั้งแต่ การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในการ ผลิตบัณฑิต การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณากำหนดคุณค่าหรือระดับ ความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้ เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุ มาตรฐานสำหรับวัดความสำเร็จ การพิจารณาและอธิบายถึงระดับความสำเร็จและการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และเป็นการดูประสิทธิผลและศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานด้วย

ดังนั้น การวิจัยประเมินหลักสูตรในครั้งนี้ ทำเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการวิจัย ทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพของหลักสูตร การวิจัยประเมินหลักสูตรทั้งระบบ จะเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งในการบริหารหลักสูตรในด้านต่างๆ ของคณะพยาบาลศาสตร์ในโอกาสต่อไป คณะผู้วิจัยได้ เลือกประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2546 เนื่องจากเป็นหลักสูตร ระดับปริญญาตรีที่มีการปรับปรุงล่าสุด โดยคณะผู้วิจัยสามารถประเมินองค์ประกอบด้านสภาวะ แวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านผลลัพธ์ของ หลักสูตร ไม่สามารถประเมินจากผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา เนื่องจากยังไม่มี ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้ แต่สามารถประเมินในส่วนของการสร้างสรรคองค์ความรู้และความ เป็นเลิศทางวิชาการ ถึงแม้จะเป็นการประเมินหลักสูตรไม่ครบทุกองค์ประกอบ แต่ข้อมูลที่ได้จาก นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร จะเป็นประโยชน์สำหรับคณะ พยาบาลศาสตร์ในการนำข้อมูลมาพิจารณาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรในส่วนที่สามารถดำเนินการ ได้ ในทันที เพื่อที่จะได้ผลลัพธ์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2546 ที่มี ประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและประชาชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยประเมินหลักสูตร

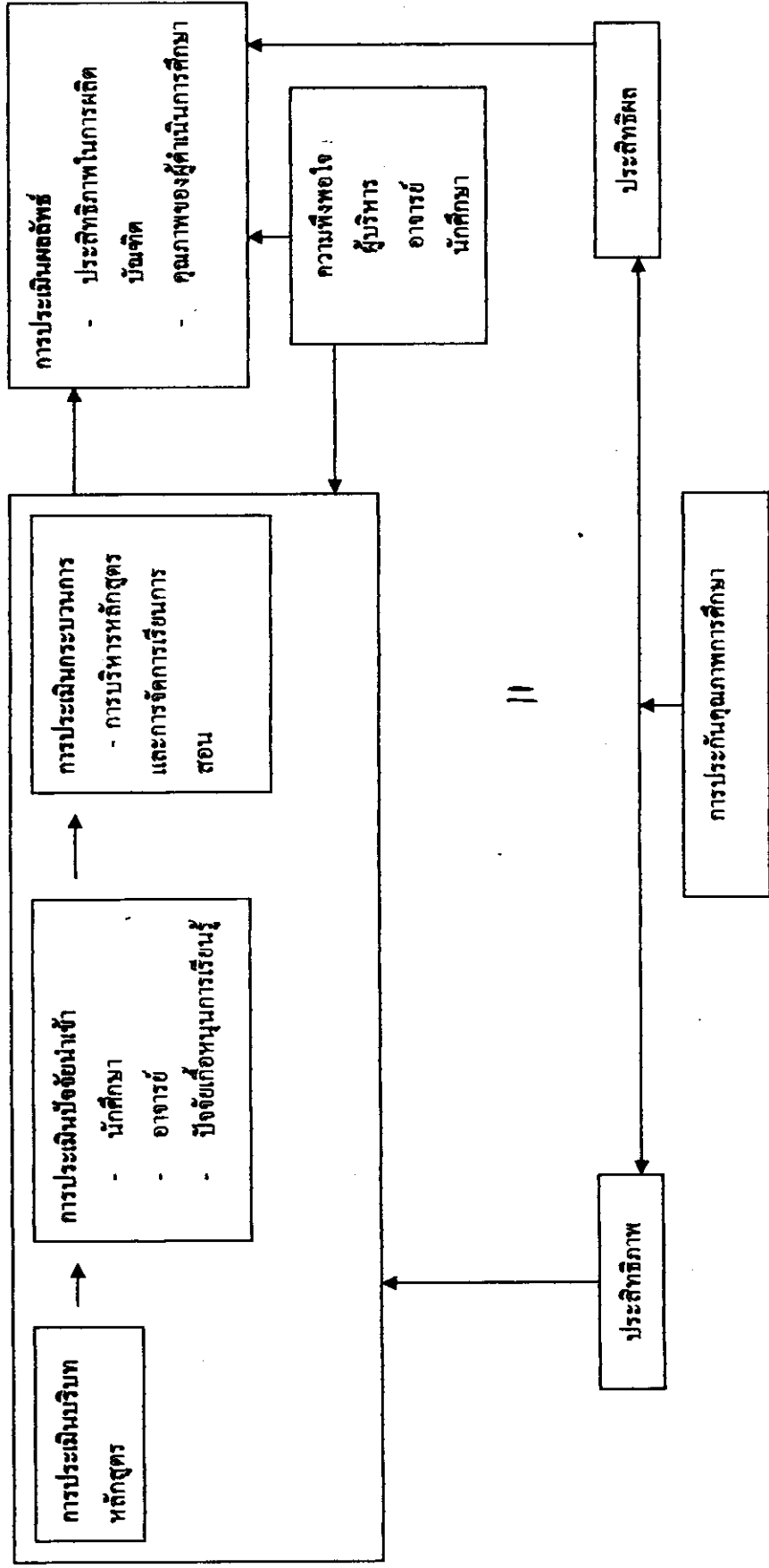
การวิจัยประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2546 มี วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัยดังนี้ เพื่อวิเคราะห์หลักสูตร ประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร กระบวนการการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร และผลลัพธ์ของหลักสูตร

ขอบเขตของการวิจัยประเมินหลักสูตร

1. การวิจัยประเมินหลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า และการประเมินปัจจัยกระบวนการของหลักสูตร
2. ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ ผู้สอน และนักศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินผลหลักสูตร

ในการวิจัยประเมินหลักสูตรครั้งนี้มีกรอบแนวคิดที่แสดงในรายละเอียด ดังนี้

รายละเอียดกรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินหลักสูตร

การวิจัยประเมินหลักสูตรในครั้งนี้ เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการวิจัยทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพของหลักสูตร และเป็นการประเมินอย่างมีส่วนร่วมสามประสาน คือ คณะกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัย คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินหลักสูตร ได้แสดงในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การประเมินบริบท ได้แก่

หลักสูตร ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน/วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับวิสัยทัศน์ของคณะ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่นภาคใต้ ความก้าวหน้าทันสมัยของหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรเมื่อเทียบกับหลักสูตรชั้นนำทั้งในและนอกประเทศ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่อง วัตถุประสงค์เป็นที่เข้าใจชัดเจน สอดคล้องกับภารกิจของคณะ ตอบสนองต่อนักศึกษาและสังคม การจัดหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีคุณภาพระหว่างเนื้อหาความรู้ทั่วไปกับเนื้อหาความรู้เฉพาะทาง ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรและรายวิชา การประเมินหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร และสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร มีคู่มือหลักสูตรและการลงทะเบียน มีหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนรายวิชาในหลักสูตร และมีแผนการศึกษาเป็นรายภาค การศึกษา/ปีการศึกษา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.1 นักศึกษา ได้แก่ จำนวนผู้สมัคร: จำนวนประกาศรับ จำนวนนักศึกษาที่ขึ้นทะเบียน: จำนวนประกาศรับ และค่าเฉลี่ย GPAX ระดับมัธยมปลายของนักศึกษาทั้งรุ่นที่รับเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี

2.2 อาจารย์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ (ปริญญาเอก: ปริญญาโท: ปริญญาตรี) ค่าเฉลี่ยคุณวุฒิทางวิชาการของอาจารย์ (ศาสตราจารย์: รองศาสตราจารย์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์: อาจารย์) จำนวนนักศึกษา: อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ค่าเฉลี่ยหน่วยงานสอนของอาจารย์ต่อปีการศึกษา ค่าเฉลี่ยจำนวนผลงานวิชาการ: อาจารย์ในเวลา 3 ปี (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์/การนำเสนอผลงานวิชาการในที่ประชุมวิชาการ/ผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ/งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์/สิ่งประดิษฐ์/หนังสือตำราที่แต่งหรือปรับปรุง) ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งของอาจารย์ในหลักสูตรที่ได้รับเชิญไปปฏิบัติงานการเรียนการสอน ร่วมวิจัยหรือเป็นที่ปรึกษาในสถาบันในและหรือต่างประเทศ ในระยะ 3 ปี และคุณลักษณะของอาจารย์

2.3 บัณฑิตยี่ห้อทุนการเรียนรู้ ได้แก่ ความพึงพอใจในบริการห้องสมุดและสื่อการศึกษา จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ : อาจารย์ ความสะดวกในการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และความเหมาะสมของอาคาร สถานที่และห้องเรียน

3. การประเมินกระบวนการ ได้แก่ การประเมินกระบวนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ใน 4 ด้าน คือ

3.1 กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา ได้แก่ ระบบการคัดเลือกนักศึกษา เป็นระบบที่มีเกณฑ์ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2 การสรรหา ประเมิน และพัฒนาอาจารย์ ได้แก่

3.2.1 การมีระบบการสรรหาอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.2 การมีระบบการประเมินอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.3 การมีระบบการพัฒนาอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.3 การบริหารหลักสูตร ได้แก่

3.3.1 ประสิทธิภาพของการบริหารหลักสูตร ได้แก่ มีการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการบริหารงาน มีแผนการบริหารหลักสูตรทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงานตามแผนงานอย่างชัดเจน มีกลไกการตรวจสอบการบริหารงานตามแผน มีการวิเคราะห์และปรับปรุงหลักสูตร โดยอาศัยผลการประเมิน โดยนักศึกษา

3.3.2 ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรด้านงบประมาณในการบริหารหลักสูตร

3.3.3 คุณภาพของการบริหารหลักสูตร โดยพิจารณาจากความพึงพอใจของนักศึกษา

3.3.4 มีระบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้สำเร็จการศึกษากับสถาบันและกลุ่มวิชาชีพ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.4 การจัดการเรียนการสอน ได้แก่

3.4.1 คุณภาพการสอน (RBL, PBL, บรรยาย, อภิปราย ฯลฯ)

3.4.2 มาตรฐานของการประเมินผลการเรียน ได้แก่ มีการแจกประมวลการสอน มีเกณฑ์การให้คะแนนชัดเจนและรับรู้ร่วมกัน มีกลไกการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ และมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน

3.4.3 คุณภาพของการให้คำแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาในทัศนะของนักศึกษา

4. การประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตร ได้แก่

4.1 ผู้สำเร็จการศึกษา (ยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษา)

4.2 การสร้างสรรค์องค์ความรู้และความเป็นเลิศทางวิชาการ ได้แก่

4.2.1 อาจารย์ในหลักสูตรมีบทความวิจัยได้รับตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ / นานาชาติ โดยเฉลี่ย 1 ปี

4.2.2 ร้อยละของอาจารย์ในหลักสูตรมีผลงานวิชาการซึ่งผลกระทบมีลักษณะ

เสนอ ดังนี้ การเสนอความคิด/การปฏิบัติใหม่ มีความลุ่มลึกทางวิชาการและหรือได้รับการอ้างอิงอยู่เสมอ นำไปสู่การปฏิบัติ/พัฒนาการทำงานของหน่วยงานองค์การชุมชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน นำไปสู่การวิจัย/งานวิจัยสร้างสรรค์ใหม่ๆ เป็นที่ยอมรับ ได้รับรางวัล สร้างชื่อเสียงให้สถาบัน

4.2.3 การจัดประชุมวิชาการที่คณะเป็นผู้จัด ในระดับชาติและระดับนานาชาติ

4.2.4 มูลค่าทุนวิจัยภายในและภายนอกต่ออาจารย์

4.2.5 รางวัล/เกียรติคุณทางวิชาการที่อาจารย์ได้รับ

4.2.6 รางวัล/เกียรติคุณทางวิชาการที่นักศึกษาปัจจุบัน/นักศึกษากำได้รับ

4.3 การบริการวิชาการเพื่อการพัฒนา ได้แก่

4.3.1 ร้อยละของอาจารย์ในหลักสูตรที่ให้การฝึกอบรมและบริการวิชาการแก่หน่วยงานภายนอก (1 ปี)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรต่อไป